

”VAU! SOITINKO MINÄ TUON?!”

Viulunsoiton aloittaminen aikuisiällä.

Laura Brelo

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012

Musiikin koulutusohjelma
Kulttuuriala

Tekijä(t) BRELO, Laura	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 12.11.2012
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "Vau! Soitinko minä tuon?!" Viulunsoiton aloittaminen aikuisiällä.		
Koulutusohjelma Kulttuuriala/Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) PANTSU, Leena VALORANTA, Ritva		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Viulunsoitto aloitetaan lähes poikkeuksetta lapsena, noin 7-vuotiaana. Entäs, kun ensimmäiselle viulutunnilleen saapuva oppilas onkin jo aikuinen? Aihetta ei ole juurikaan tutkittu aiemmin. Opinnäytetyössä selvitetään esimerkkitapauksen avulla, kykeneekö aikuinen vasta-alkaja oppimaan vaikeana instrumenttina pidetyn viulun soittotekniikkaa. Lisäksi työssä pohditaan muun muassa sitä, minkälaisia haasteita aikuinen vasta-alkaja asettaa opettajalle ja mitä asioita aikuisoppilasta opettaessa tulee ottaa huomioon.</p> <p>Työssä esitellään viulunsoittajalta vaadittavia teknisiä ominaisuuksia keskittymällä Suomen musiikkioppilaitosten liiton asettamiin, ensimmäisen tason suorituksen vaatimuksiin. Materiaalia työhön kerättiin kirjallisuuden, kyselyjen, haastattelun ja keskustelujen avulla. Tuntipäiväkirjaa kirjoittamalla pystyttiin perehtymään tarkemmin yhden oppilaan kehityskaareen lukuvuoden 2011-2012 aikana.</p> <p>Opinnäytetyössä käytetty kyselytutkimus on suppea, joten saatuja tuloksia ei voi täysin yleistää. Aikuisoppilaiden opettajien tekemät havainnot ja kokemukset antavat kuitenkin positiivisen kuvan siitä, että aikuisiällä (vähintään 18-vuotias) on mahdollista oppia viulunsoiton perustekniikkaa ja soittaa monipuolisia kappaleita. Aikuisoppilaat kehittyvät joissakin asioissa jopa lapsioppilaita nopeammin, vaikka ammattimuusikoita heistä ei enää tule.</p>		
Avainsanat (asiasanat) viulu, aikuisopetus, musiikki, oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Brelo, Laura	Type of publication Bachelor´s Thesis	Date 12112012
	Pages 37	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title "Wow, did I play that?!" Starting to play the violin as an adult.		
Degree Programme Culture/Degree Programme in Music		
Tutor(s) PANTSU, Leena VALORANTA, Ritva		
Assigned by		
Abstract <p>Violin playing is started nearly always in childhood, about the age of 7. But what happens, when the student taking his first violin is already an adult? There has not been a great deal of research on this subject. This bachelor's thesis addresses this theme, and explores the question whether an adult beginner is capable of learning the difficult technique involved. Among other things the thesis discusses the challenges facing the teacher of an adult beginner and the factors to be taken account of in such situation.</p> <p>This thesis presents the technical requirements set for the first violin examination by the Finnish Music Schools Association. The sources used for the thesis were derived from the literature, surveys, interviews and conversations about the subject. A diary of the lessons made it possible to closely study the development of one student during the year 2011-2012.</p> <p>The survey used is quite narrow and therefore no big generalisations can be drawn. The observations and experiences gathered show that a student older than 18 can indeed learn basic technique enabling him to play even complex works. The development of an adult student can be even faster than that of a child, even though there are no realistic perspectives for professional development.</p>		
Keywords violin, adult education, music, learning		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 VIULISTIKSI AIKUISIÄLLÄ	2
2 VIULU AIKUISOPPIJAN HAASTEENA	4
2.1 Soittoasennon tärkeys	4
2.2 Viulukäden tekniset haasteet	6
2.2.1 Perusliikkeet	7
2.2.2 Intonaatio	7
2.3 Jousikäden tekniset haasteet	8
2.3.1 Liikeratojen etsiminen	8
2.3.2 Perusjousilajit	10
3 VIULUNSOITON ALOITTAMINEN AIKUISIÄLLÄ	12
3.1 Aikuinen oppijana	12
3.1.1 Odotukset ja motivaatio	13
3.1.2 Oppimistavat ja haasteet	14
3.2 Aikuinen aloittelija esiintymässä	16
4 AIKUISOPPILAAN ENSIMMÄINEN VUOSI VIULUTUNNEILLA	17
4.1 Vuoden tavoitteet	17
4.2 Opetusmateriaali	19
4.3 Oppilaan tekninen kehittyminen	20
5 OMA OPETTAJUUTENI AIKUISOPPILASTA OPETTAESSA	26
5.1 Ilmapiiri ja kommunikointi	26
5.2. Aikuinen oppilaana	27
5.3 Mitä aikuisoppilas antaa opettajalle?	29
6 OPPIVATKO AIKUISET VIULUNSOITON ALKEET?	31
7. POHDINTA	32
LÄHTEET	34
LIITTEET	36
Liite 1. Kysely aikuisoppilaita opettaville opettajille	36
Liite 2. Kysely aikuisena viulunsoiton aloittaneille oppilaille	37

1 VIULISTIKSI AIKUISIÄLLÄ

Opetusharjoittelua aloittaessani sain oppilaakseni heti sekä lapsi- että aikuisoppilaan: seitsenvuotiaan, vasta harrastustaan aloittamassa olevan tytön, sekä parikymppisen, noin 1½ vuotta soittaneen naisen. Sain siten alusta asti kokemusta sekä lapsen että aikuisen opettamisesta. Kun seuraavana syksynä yksityisoppilaanani aloitti nelikymppinen mies, aloin pohtia kuinka pitkälle aikuinen aloittelija voi viulunsoittajana kehittyä? Lisäpontta aiheeseeni sain ammatillisen opettajakorkeakoulun opintojaksosta, jossa tein yhdessä kaverini kanssa pientä tutkimusta aikuisena viulun- tai pianonsoiton aloittaneista aikuisista ja heidän motivaatiostaan, haasteistaan ja kehittymisestään. Osa tästä raportista muodostaa työni perustan.

Usealla aikuisella on uuden harrastuksen aloittamisessa kynnyksenä ikivanhat uskomukset siitä, ettei aikuisena voi enää oppia uutta. Marja-Ahon (2008, 6) mukaan kuitenkin oppimisen esteenä ei ole ikä, vaan oppilaan pelko ja epävarmuus. Koska aikuisen motoriset taidot eivät enää kehity samalla tavoin kuin lapsena, kynnys uuden instrumentin soiton aloittamiseen kasvaa. Aikuiset voivat jopa luulla asemansa uhatuksi joutuessaan oppijan alisteiseen asemaan (Rogers 2004, 18). Vanhat uskomukset pätevät myös viulunsoittoon: olen monet kerrat kuullut sanottavan, että viulunsoitto on aloitettava viimeistään 7-vuotiaana.

Koska aikuisena viulunsoiton aloittaneita ei ole aikaisemmin juurikaan tutkittu, halusin työni avulla selvittää kuinka hyvin aikuinen (vähintään 18-vuotias) aloittelija voi oppia soittamaan viulua. Tahdoin kumota vanhoja käsityksiä siitä, että aikuinen on liian vanha oppimaan vaikeana instrumenttina pidetyn viulun perustekniikkaa. Perehdyin aiheeseen muun muassa kirjallisuuden, kyselyjen ja aikuisena viulunsoittoharrastuksen aloittaneiden oppilaiden avulla. Kyselyyn osallistui pari kolle-

gaani sekä heidän aikuisoppilaansa omani lisäksi. Työssäni pohdin aikuista soitto-oppilasta yleensä: pystyykö aikuinen omaksumaan oppijan roolin? Minkälaisia haasteita aikuisoppilas tuo opettajalle?

Työni aluksi kerron hieman viulusta instrumenttina ja siihen liittyvistä haasteista. Minkälainen on perussoittoasento, ja minkälaisia liikeratoja ja teknisiä asioita viulunsoittoon olennaisesti kuuluu. Minkälaisia hankaluuksia erityisesti aikuisoppilaalla voi näissä asioissa olla? Teknisiä asioita tarkastelen Suomen musiikkioppilaitosten liiton viulunsoiton ensimmäiselle perustasolle asettamien vaatimusten pohjalta. Seuraavaksi perehdyn aikuiseen oppijana sekä heidän soittoharrastuksen aloittamisen syihin, odotuksiin, motivaatioon ja haasteisiin. Tarkempaan käsittelyyn otan yhden, aikuisena viulunsoiton aloittaneen, oppilaani kehityskaaren lukuvuoden aikana. Mitkä olivat hänen alkuasetelmansa, minkälaisia asioita soittotunneilla harjoittelimme ja miten hänen soittotaitonsa kehittyi vuoden mittaan.

Työni loppupuolella tarkastelen itseäni aikuisoppilaan opettajana. Minkälaisia haasteita olen kokenut, minkälaista on ollut opettaa aloittelevan lapsen sijasta aikuista vasta-alkajaa ja minkälaisia mahdollisuuksia näen aikuisoppilaissa. Tuloksia aikuisoppilaiden kehityksestä olen koonnut sekä oman oppilaani kautta oppimispäiväkirjaa pitämällä ja tunneilla esille tulleista, analyttisistä, keskusteluista että opettajakollegoiltani kyselemällä. Olen itsekkin ollut aikuisoppilaana pianotunneilla, jotta pystyisin säestämään oppilaitani. Olen myös joutunut muuttamaan omaa soittotekniikkaani ammattiopinnoissani, joten pystyn sitä kautta samaistumaan oppilaisiini. Työni liitteeksi olen lisännyt kyselylomakkeet. Kyselylomake (liite 2) toimi myös tekemäni haastattelun (2011) runkona.

2 VIULU AIKUISOPPIJAN HAASTEENA

Instrumenttina viulu ei ole ollenkaan helpoimmasta päästä. Jo soittoasento on erittäin epäergonominen, ja eräs aikaisemmista opettajistani joskus puolileikillään totesikin, että ”jos viulu keksittäisiin nykypäivänä, sen soitto varmaan kiellettäisiin epäergonomisuuden vuoksi”. Viulun otelaudassa ei ole nauhoja, kuten esimerkiksi kitarassa, vaan halutun sävelen soittaminen puhtaasti perustuu korvan toimintaan. Soittajalta vaaditaan pitkäjänteisyyttä: pelkän laadukkaan, soivan, äänen saaminen vaatii tuntien harjoittelun.

2.1 Soittoasennon tärkeys

Viulun perussoittoasennossa seistään ryhdikkäänä painon jakautuessa molempien jalkojen päälle. Hartiat pidetään alhaalla ja pää suorassa. Menuhin (1987, 16) toteaa, että ”hyvän asennon perustana on vartalon pystysuora ojentaminen varpaista selkärangan kautta päälakeen asti, jolloin lihakset toimivat maan vetovoiman vallassa olevien jäsenten luonnollista lysähtämistäipumusta vastaan”. Galamian (1990, 21) ei halua määrittää oikeaa soittoasentoa liian tarkasti. Asennon pitäisi olla sellainen, että soittaja tuntee olonsa luonnolliseksi. Vartalonliikkeitä ei tulisi liioitella, mutta ei myöskään estää musiikkiin kuuluvaa luonnollista liikehdintää.

Ans Samama, hollantilainen muusikoiden fysioterapeutti, kehottaa muusikoita seisomaan ja istumaan kuin apina. Oikeaoppisessa soittoasennossa yläruumis on lonkasta alkaen hiukan etukumarassa ja pää suorassa vartalon suhteen, seistessä tukipiste jaloissa. Tässä asennossa selkälihaksissa on pieni jännitys, mutta hartiat ovat rennot ja kädet roikkuvat vapaana kehon etupuolella. Samama korostaa nimenomaan

käsien rentoutta: jotta kädet pystyisivät toimimaan vapaina ja rentoina, tarvitsee muusikko vahvat selkälihakset niitä tukemaan. (Lampila 2001.)

Viulua, kuten esimerkiksi huiluakin, on kannateltava soittajan voimin. Viulua ei saa puristaa pään ja olkapään väliin, vaan soittajan tulisi löytää asento joka sallii hänelle suuren liikkumavapauden ilman lihasten jännittymistä. Samoin viulun kaulaa ei saa puristaa vasemman käden peukalon ja etusormen väliin. (Menuhin 1987, 50.) Galamian (1990, 21) painottaa tässäkin asiassa soittajan omaa tunnetta siitä, mikä tuntuu luontevimmalta. Rennon soittoasennon löytäminen ja asennon pitäminen ryhdikkäänä koko soiton ajan on viulunsoitossa ehkä se kaikista vaikein osuus. Moni muusikko kärsiikin erilaisista vaivoista, jotka liittyvät useimmiten virheelliseen soittoasentoon (Lampila 2001).

Aikuisoppilaille saattaa olla jo ennestään jäykkyyksiä niska - hartia - seudulla, jolloin oikeaoppisen soittoasennon löytäminen voi olla vaikeaa ja tuottaa alkuun jopa kipua jäykissä lihaksissa. Menuhin (1987, 15-29) neuvoo useita viulunsoittoon valmistavia harjoituksia (muun muassa venytyksiä ja oikeanlaisten liikeratojen etsimistä ilman viulua), joiden tarkoituksena on saada soittajan keho liikkumaan vapaasti. Ilman soitinta tehtyjen harjoitusten antama tunne pitäisi säilyttää myös silloin, kun viulu ensimmäistä kertaa nostetaan oikealle paikalleen solisluun päälle (Mts. 16).

Lihashuollon merkitys

Lihakset kiinnittyvät luihin jänteiden avulla. Lihakset supistuvat jännityksessään, jolloin ne vetävät myös niihin kiinnittyviä luita pois tasapainoisesta perusasennosta. Mietitään esimerkiksi pään asennon merkitystä: aikuisen ihmisen pää on painava, se painaa keskimäärin 5 kg. Jos kaulanikamiin kiinnittyneet niskalihakset ovat kireät, ne vetävät takaraivoa taaksepäin, jolloin leuka nousee ylös. Kun pää ei ole enää muun kehon kanssa tasapainossa selkärangan jatkeena, tapahtuu domino-

efekti: rintakehä ja lantio laskevat alaspäin ja koko kehon painopiste nilkoista alkaen on liian takana. (Johnson 2009, 6, 31-32.)

Opin itse kantapäähän kautta huolehtimaan sekä soittoasennostani että lihaksistani. Ylä-aste -ikäisenä minulla oli jatkuvasti jännetupen tulehduksia vasemmassa ranteessani, jotka johtuivat niska-hartiaseudun lihasten tukkoisuudesta. Lääkkeeksi sain paljon venytysohjeita sekä määräyksen käydä säännöllisesti hierojalla. Nykyään tiedostan oman soittoasentoni paremmin ja pyrin pitämään hyvän ryhdin yllä. Vaikka olen edelleen luvattoman laiska venyttelemään ja hartiani kipeytyvät yhä helposti, ei tulehduksia ole enää ollut. Säännöllinen hieronta kuuluu edelleen ohjelmaani.

2.2 Viulukäden tekniset haasteet

Viulu-, eli vasemman käden tekniikka on usein hiukan helpompi omaksumaan kuin jousikäden, sillä sen liikeradat ovat omaksuttavissa jousikättä helpommin. Kyselyyn (liite 1) vastanneet opettajat kokivat aikuisoppilaittensa oppineen viulukäden perustekniikan nopeammin kuin jousikäden, vaikka aikuisella hankaluuksia voi tuottaa jo pelkkä oikean asennon löytäminen: onko käsivarsi tarpeeksi notkea saavuttaakseen oikean soittoasennon? Jos aikuisoppilaan käsivarsi on jäykkä, hän ei välttämättä saa käännettyä kättään viulun kaulaa kohti (käsivarren rotaatioliike), vaan asento jää puutteelliseksi. Sormien jäykkyys taas vaikeuttaa soittamista varsinkin nopeammissa tempoissa.

Tyypillinen virhe viulunsoiton aloittavalla oppilaalla on viulun kaulan puristaminen, olipa hän lapsi tai aikuinen. Kun viulunkaulaa puristaa, kämmenen ja sormien lisäksi jännittyy koko käsivarsi aina olkapäähän ja hartiaan asti. Lisäksi sormet usein puristuvat yhteen, jolloin ne eivät voi toimia itsenäisesti. Olen sekä lapsi- että aikuisoppilaita opettaessani huomannut, että nimetön ja pikkurilli tarrautuvat helposti toisiinsa ja näiden sormien saaminen itsenäisiksi vaatii pitkää harjoittelua.

2.2.1 Perusliikkeet

Galamian (1990, 25) on jakanut viulukäden perusliikkeet viiteen eri osaan:

1. Sormia koskevat pystysuorat liikkeet, eli sormien pudotus ja nosto kieliltä musiikin vaatimalla voimalla.
2. Sormien vaakasuorat liikkeet yhdessä asemassa, esimerkiksi kromaattisia säveliä soittaessa.
3. Kieltenvaihdos, jolloin käsivarren vaakasuoraan liikkeeseen yhdistyy usein sormien pystysuora liike, jossa ne nostetaan kieleltä toiselle.
4. Asemanvaihdoksia varten tapahtuva sormien ja käden samanaikainen liukuva liike.
5. Vibratoliikkeet, jotka suoritetaan joko sormen, käden tai käsivarren avulla tai niiden yhdistelmänä.

Asemanvaihtojen ja vibraton alkeiden opettaminen jo varhaisessa vaiheessa voi auttaa oppilasta vähentämään viulukäden puristusta, vaikka ne vaaditaan vasta tasosuorituksessa perustaso 2 (Tasosuoritusten arvioinnit ja sisällön perusteet 2005, 4). Vibratossa halutaan koko käsivarren rentouden lisäksi liikkuvuutta sorminiveliin, joka ei välttämättä ole aikuisoppilaalle kovin luonnollista. Vaikka oppilas oppisikin tekemään vibraton motorisesti oikein, se ei vielä välttämättä saa viulun sointia laulamaan (Garam 2001, 226). Olen huomannut, että vibratoharjoitusten avulla myös oppilaitteni sormien liiallinen painaminen kielelle vähenee.

2.2.2 Intonaatio

Intonaatiolla tarkoitan tässä yhteydessä pelkästään sävelpuhtautta. ”Hyvän intonaation kehittyminen riippuu pääasiassa korvan ohjaamasta tuntoaistista” (Galamian 1990, 26). Viulukäden asentoa ja liikeratoja harjoitellessa käsi oppii vähitellen tuntemaan paikkansa viulun kaulalla. Soittajan korva ohjailee ja kontrolloi viulukäden sormia koko ajan,

jotta ne oppivat tuntemaan tarvittavat liikeradat ja laskeutumaan oikeaan kohtaan viulun kielille. (Mts. 26) Vaikka käden asento olisikin vaikiintunut omalle paikalleen viulun kaulalle, on intonaatiota aika ajoin harjoiteltava soittamalla kappaleita ja asteikkoja hitaasti, mieluiten hiljaisella äänellä, itsekriittisesti soittoaan kuunnellen.

Viulukäden perusasennossa ensimmäinen ja neljäs sormi muodostavat oktaavi-intervallin yhdessä asemassa. Tämän ”kehymisen” sisällä toinen ja kolmas sormi voivat olla joko neliömäisessä tai kurottuneessa asennossa. Käden perusasennon tulisi pysyä häiriintymättä jokaisessa asemassa, vaikka sormet hakeutuvat halutulle paikalleen kehymisen sisä- tai ulkopuolelle. (Galamin 1990, 26.) Aikuisoppilaille teettämäni harjoitus, jossa liikutetaan toista tai kolmatta sormeaa vain sorminivelestä muiden sormien ollessa omalla paikallaan, on osoittautunut hankalaksi. Liike yritetään tehdä usein koko kämmettä supistamalla tai ranteesta asti kurottamalla, jolloin käden perusasento muuttuu ja intonaatio kärsii. (Tuntipäiväkirjamerkinnot.)

2.3 Jousikäden tekniset haasteet

Viulunsoitossa kappaleeseen haluttu ilmeikkyyden tuotetaan vibratoa lukuun ottamatta jousikäden avulla (Garam 2001, 186). Jousi-, eli oikean käden vaikeudet syntyvät edelleen rentouden löytämisestä, joka mahdollistaa oikean tekniikan oppimisen. Kun oppilas saa käyttää joustia ensimmäistä kertaa, hän yleensä puristaa sitä sormillaan krampillisesti. Kuten viulun kaulan puristaminen viulukädellä, tämäkin pätee sekä lapsi- että aikuisoppilaisiin.

2.3.1 Liikeratojen etsiminen

Jousella soittaessa oppilaat joutuvat opettelemaan aivan uusia liikkeitä. Jousikäden perusliikkeisiin kuuluvat sormien pystysuora liike, jonka avulla joustia voidaan nostaa ja laskea pystysuorasti. Sormien

vaakasuorat liikkeet saavat jousen liikkumaan pituussuunnassa: vetojousen aikana sormet ojentuvat ja paluuliikkeessä koukistuvat takaisin perusasentoonsa. Lisäksi on erilaisia kääntöliikkeitä, joilla voidaan säädellä jousen kallistuskulmaa kieleen nähden (kuinka paljon jouhia koskettaa kieltä), jousen kulmaa tallaan nähden sekä kontrolloimaan kieleen kohdistuvaa painoa. Sormien lisäksi ranteen on oltava joustava, jotta se pystyy myötäilemään sekä käsivarren että sormien liikkeitä. (Galamian 1990, 46-48.)

Laadukkaan äänen aikaansaamiseksi jousen täytyy kulkea suoraan ja täsmälleen oikeassa kohdassa oikealla painolla. Jousi ei saa olla liian lähellä viulun tallaa tai otelautaa. Jousta ei saa painaa liikaa, mutta liian kevyellä jousikädellä soittaessa viulun ääni jää hennoksi. Lisäksi jousen soittokohdan valintaan vaikuttaa kappaleeseen haluttu nyanssi, mutta äänenvoimakkuus ei saisi vaihtua tarkoituksetta kesken pitkän jousenvedon. (Menuhin 1987, 71, 96.) Suoran jousenvedon ongelma on usein siinä, ettei suoralinjainen liike vastaa luonnostaan jäsenten liikkeitä. Koska nivelten taipuminen aiheuttaa kaarenmuotoisen liikkeen, suora jousenveto onnistuu vain näiden liikkeiden hyvin koordinoidusta yhdistelmästä. (Galamian 1990, 48.)

Jousenvaihtojen (vetojousi – työntöjousi ja toisinpäin) tulisi olla kuulijalle mahdollisimman huomaamattomia. Tämä onnistuu vain jousenvaihtoa ennakoimalla: kun sormet viimeistelevät vetojousen liikeradan kärkipuolella, alkaa käsivarsi jo suorittaa työntöjousta. Jousenveto hidastuu juuri ennen suunnanvaihdosta ja jousen paino hieman kevenee (Galamian 1990, 69). Kielenvaihtojen yhteydessä ennakoidaan tulevaa kieltä lähestymällä sitä jousella jo edellisen sävelen aikana. Varsinkin legato-kielenvaihdoissa jousen tulisi liikkua aaltomaisesti kieleltä toiselle, jolloin soitossa ei tule kuuluviin ”kulmia”.

Johnson (2009, 53) muistuttaa, että olkavarren, kyynärvarren, ranteen ja sormien lisäksi käsivarren toimintaan osallistuu myös solis- ja lapa-luu. Tämän voi jokainen viulisti todeta kantajouselle tullessaan ja veto-

jousta aloittaessaan. Käden luonnollisen liikeradan ymmärtämiseksi soittajan kannattaa käydä uimassa. Kun teet vedessä ”kroolaavaa” liikettä oikealla kädellä, voit vasemmalla kädellä tunnustella solis- ja lapaluun liikettä. Jos yrität tehdä liikkeen pelkästään olkanivelen avulla, huomaat liikkeen rajoittuneisuuden. Pelkän olkanivelen käyttö ei toimi uudessa, eikä viulunsoitossa. (Mts. 53.)

2.3.2 Perusjousilajit

Alkeisopetuksessa käytetään hyväksi seuraavia perusjousilajeja:

1. **Détaché** on perusjousilaji, jossa jokaiselle sävelelle soitetaan eri jousi. Jousen paino kielellä ei muutu, vaan jatkuu tasaisena koko jousen pituudelta. Joustenvaihtojen välissä ei pidetä taukoa, vaan jousenveto jatkuu aina seuraavan alkuun saakka. Détachéta voidaan soittaa missä kohtaa tahansa jousta.
2. **Legatossa** yhden jousenvedon aikana soitetaan kaksi tai useampi sävel. Legatossa ongelmia tuottavat kielenvaihdot kaaren sisällä sekä viulukäden sormien vaihtuminen kielellä. Soittajan käsien tulisi toimia itsenäisesti, jolloin viulukäden ongelmat eivät häiritse jousta. Legaton sisällä voi tulla myös laajoja asemanvaihtoja, jotka entisestään vaikeuttavat tasaisen legaton aikaansaamista.
3. **Portato** on ikään kuin monta détaché-jousenvetoa peräkkäin samalla jousella. Sävelen alussa on pieni paisutus, jonka jälkeen jousi kevenee äänen vähitellen häipyessä. Äänenvaihtelut voidaan tehdä katkeamatta, mutta sävelten välissä voi olla myös pieni tauko erottelemassa ne paremmin toisistaan.

4. **Martelé** on iskevä jousenveto. Jokaisen sävelen alussa on terävä aksentti ja jousenvetojen välillä tauko. Alun aksentti tehdään ”nivistämällä” kieltä painavalla jousella ja heti aksentin jälkeen paino kevennetään. Martelén oikea suoritus vaatii jousikädeltä hyvää ajoitus- ja koordinaatiokykyä, jotta sävel saadaan soimaan halutulla tavalla. Hyvän martelén hallinta auttaa parantamaan kaikkia muita jousilajeja. (Galamian 1990, 55-60.)

Edellä mainittujen perusjousilajien lisäksi on paljon muitakin jousilajeja, kuten esimerkiksi spiccato, staccato, sautillé ja ricochet sekä eri jousilajien yhdistelmiä. Hyppivissä jousilajeissa lisähaasteita tuottaa jousen oman painon ja kimmoisuuden hyödyntäminen: usein aloittelija estää jousen luonnollisen liikkeen omalla jäykkyydellään. Käsivarren ja sormien tulee toimia välillä aktiivisemmin, välillä taas pelkkä käsivarren paino riittää halutun tuloksen aikaansaamiseksi. Näiden jousilajien valmistavia harjoituksia aloitetaan perustasolla 2 (Tasosuoritusten arvioinnit ja sisällön perusteet 2005, 4).

Erään kyselyyn (liite 1) vastanneen opettajan mukaan aikuiset ovat jousikäden osalta lapsia kankeampia, mutta toisaalta heidät saa helpommin korjaamaan virheasennot analysoimalla ja pohtimalla oikeanlaisia soittotuntumia. Kokojousta soittaessa liike on kokonaisvaltainen: se lähtee vartalosta, jalkaterästä asti, siirtyen olkapäästä olkavarteen ja kyynärvarren kautta ranteeseen, rystysiin ja sormenpäihin asti (Menuhin, 1987, 77-80). Lisäksi vaaditaan taitoa soittaa sekä kärki-, keski- että kantapuolella jouta ilman, että viulun äänen laatu kärsii.

Ottaen huomioon jousikäden vaatimukset ei ole ihme, että usean aikuisoppilaan kanssa on tuskailtu soittotunneilla pelkkien käden liikkeitöiden opetteluun kanssa. Aikuisia opettaessa olen huomannut, että pitäisi viulukäden sormien itsenäisyys, myös käsien eriyttäminen toisistaan voi olla hankalaa. Parhaiten tämä tulee ilmi legatoa soittaessa, jossa on nopeat sormet ja hidas jousi.

3 VIULUNSOITON ALOITTAMINEN AIKUISIÄLLÄ

Monilla aikuisiällä soittoharrastuksen aloittaneilla oppilailla on jonkinlaista musiikillista taustaa. Uuden instrumentin opettelemisen halun taustalla voi tällaisessa tapauksessa olla oman osaamisen laajentaminen tai toisaalta omaan soittimeen kyllästyminen ja vaihtelun kaipuu. Kaikilla ei välttämättä ole ollut nuoruudessaan mahdollisuutta haluamansa instrumentin soittamiseen, jolloin aikuisiällä halutaan toteuttaa pitkäaikainen haave. (Liite 2; haastattelu 2011; Saari 2007, 13.)

Niillä aikuisena aloittavista oppilaista, joilla ei ole minkäänlaista musiikinopiskelutaustaa, voi uuden harrastuksen aloittamisen motivaationa toimia esimerkiksi saatavien taitojen hyöty työelämässä. Instrumenttiopettajillekin olisi tärkeää, että he osaisivat oman instrumenttinsa lisäksi ainakin perustaidot pianonsoitosta. Oppilaiden säestäminen antaa vaihtelua tuntien sisältöön ja auttaa oppilasta tiedostamaan paremmin omaa soittoaan. Soittoharrastuksen aloittaminen aikuisiällä tuo iloa ja virkistystä elämään, onnistumisen tunteita sekä uusia sosiaalisia suhteita (Saari 2007, 18).

Tarkastelen aikuisiällä musiikkiharrastuksen aloittaneita oppilaita omien kokemuksieni ja muiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden tekemien opinnäytetöiden pohjalta.

3.1 Aikuinen oppijana

Aikuisoppilasta opettaessa on huomioitava oppilaan elämäkokemus ja aikaisemmat tiedot opetettavasta asiasta (Holopainen 2007, 16; Sapatinen 2003, 5). Saaren (2007) tekemässä kyselyssä aikuisoppilaat kokivat elämäkokemuksen omaksi vahvuudeksi. Muita vahvuuksia oli har-

rastuksessa vaadittavan pitkäjännitteisyyden ymmärtäminen, kyky kar-
sia turhuudet pois opiskelusta, kyky vaatia opettajalta sekä jaksaminen
harjoitella vaikeita paikkoja pidempään kuin lapsioppilaat. (Saari 2007,
14.)

Soittoharrastuksen aloittamisen iällä on oma merkityksensä. Ei ole sa-
ma asia aloittaa uuden instrumentin opettelu juuri täysi-ikäiseksi (18
vuotta) tultua tai vasta nelikymppisenä, niin kuin esimerkkioppilaani.
Parikymppisen oppilaani kanssa edistyimme vuoden aikana ensimmäi-
seltä perustasolta toiselle perustasolle (Tasosuoritusten arvioinnit ja
sisällön perusteet 2005, 4). Oppilaani oli soittanut siinä vaiheessa yh-
teensä vasta 2,5 vuotta. Hänelle asemanvaihdot olivat suhteellisen
helppoja, soittoasento oli melko rento ja vibratokin hyvällä mallilla.
Hän kykeni soittamaan jo pidempiä teoksia kuten konserttoja ja pys-
tyimme keskittymään teknisten asioiden lisäksi enemmän kappaleiden
ilmaisullisiin puoliin.

Soittotunnin pito säännöllisesti sai esimerkkioppilaani kehittymään
kaikista tasaisimmin. Jos tuntien välissä oli paria viikkoa pidempi tau-
ko, joutui jälleen käyttämään paljon aikaa rentoutusharjoituksiin ja pe-
rusliikeratojen muistuttamiseen mieleen. Intensiivisemmillä jaksoilla
kehitystä tapahtui toki nopeammin, mutta pitkällä tähtäimellä saavu-
tettu kehitys pysyi parhaiten yllä säännöllisellä rytmillä.

*Oppilaan soittoasento oli jäykempi kuin aiemmin, johtuen
varmaankin pitkästä tauosta (kk) tuntien välillä. Jousikäden
avausliike puuttui lähes kokonaan -> jousi meni vinoon. Viu-
lukäden ranne pysyi tosi hyvin suorassa koko tunnin. (Tun-
tipäiväkirjamerkinnot.)*

3.1.1 Odotukset ja motivaatio

Aikuisoppilaalla on tietyt odotukset, eli skeemat, opetuksen toteutuk-
sesta. He tietävät lapsioppilaita paremmin omat tavoitteensa ja heillä
on usein omat käsityksensä siitä, miten opetuksen tulisi edetä. Opetta-
jan täytyykin pystyä tekemään kompromisseja sekä tuntisuunnitelmiin-

sa että opetusmenetelmiinsä jopa kesken opetuksen. Aikuiset kyseenalaistavat helposti opetuksen sisällön, jolloin opettajan on pystyttävä perustelemaan teettämänsä harjoitukset. (Rogers 2004, 22-23, 46-47; Sapattinen 2003, 3.)

Joskus aikuisoppilaan omat odotukset saattavat olla liiankin korkealla. Oma mielikuva kappaleesta ei välttämättä kohtaa oman, senhetkisen soittotason kanssa, jolloin aikuinen saattaa turhautua. Aikuisen aloittelijan tulisi hyväksyä oma tasonsa, eikä jäädä voivottelemaan osaamattomuuttaan, sillä eihän kukaan vasta-alkaja voi olla samalla tasolla kuin kymmeniä vuosia soittanut konkari. (Marja-Aho 2008, 4.) Tiedän omasta kokemuksesta, pianotunneilla käyneenä, että on erittäin turhauttava huomata oma kömpelyytensä uuden instrumentin kanssa. Jos harjoitteluun on jäänyt muiden kiireiden takia taukoa, olen usein joutunut aloittamaan treenaamisen alusta: alkaen f-avaimen lukemisesta.

Aikuisoppilaan motivaation säilymisen kannalta oman instrumentin taso on syytä kiinnittää huomiota. Itselleni tärkein kriteeri on se, että viulun ääni miellyttää omaa korvaani. Vasta seuraavaksi alan tarkastella teknisiä ominaisuuksia: kuinka paljon jousen soittokohta vaikuttaa laadukkaan äänen saamiseksi, kuinka viulu soi ylä-asemissa, kuuluuko susi-ääniä yms. Jos viulusta on soittajasta riippumattomien ominaisuuksien vuoksi hankalaa saada tasaista ääntä ilman särinää, ei harjoittelu innosta. Esimerkkioppilaani vaihtoi ensimmäisen viulunsa jo parin viikon soiton jälkeen, sillä sen äänen sävy ei miellyttänyt. Samoin parin muun aikuisoppilaani motivaatio harjoitteluun lisääntyi viulun vaihdon myötä.

3.1.2 Oppimistavat ja haasteet

Kuten lapset, aikuisetkin oppivat parhaiten korvakuulolta sekä esimerkkien avulla. Nuotinlukutaito voi olla puutteellinen, jolloin opettajan soittama esimerkki rohkaisee oppilasta yrittämään tuntemattomammankin teoksen opettelua. Opittavaan asiaan liittyvät havainnollis-

tavat mielikuvat tukevat oppimista. (Saari 2007, 16.) Aikuisoppilasta opettaessa on kuitenkin syytä muistaa, etteivät lapsioppilaitten kanssa käytettävät mielikuvat välttämättä toimi.

Kun näytin tarpeeksi paljon esimerkkiä ja autoin konkreettisesti jousikättä, oppilas koki tajunneensa mistä on kyse. Opettajan soittaessa melodiaa ja kaarituksia ensin esimerkiksi ja sitten yhdessä oppilaan kanssa, alkoi soitto vähitellen sujua. (Tuntipäiväkirjamerkinnät.)

Haasteita oppimiseen tuottaa muun muassa kunnollisen harjoittelupaikan puute, aikatauluongelmat tai vaikea työtilanne (Saari 2007, 15). Perhe-elämältä ja lapsilta oman ajan irrottaminen harjoitteluun ja tunneilla käymiseen voi joskus tuntua lähes mahdottomalta yhtälöltä. Tämän lisäksi aikataulujen sovittaminen yhteen opettajan kanssa voi olla hankalaa. Esimerkiksi kotiäidit haluaisivat käydä soittotunneilla aamuisin, kun lapset ovat koulussa, mutta soitonopettajan työaika alkaa yleensä vasta iltapäivällä. Kyselyyn (liite 2) vastanneiden aikuisopiskelijoiden mielestä viulunsoitossa haastavimpia asioita ovat uusien liikeratojen opettelu, oikean sävelpuhtauden löytäminen ja keskittyminen moneen tekniseen asiaan yhtä aikaa.

Vanhasta pois oppiminen tuo lisähaasteita. Aikuisella on usein automatisoituneita toimintatapoja, uskomuksia ja asenteita, joiden muuttaminen voi olla hyvinkin vaikeaa. (Marja-Aho 2008, 3.) Olen itsekin opiskeluaikani joutunut useaan otteeseen kehittämään aiemmin opittua soittotekniikkaani. Uuden liikeradan opettelu ei ollut ihan niin helppoa kuin kuvittelin, vaikka kyseessä olikin lähinnä viulukäden sormen kieleen kohdistuvan kulman muuttaminen tai jousikäden ranteen asento. Itsenäisesti, peilin avulla harjoitellessa on helposti kuvitellut tekevänsä liikkeit oikein, mutta oikea suoritustapa vakiintuu vasta lukuisien, viuluopettajani silmien alla tehtyjen, toistojen avulla.

3.2 Aikuinen aloittelija esiintymässä

Esiintymistilanteessa yleisön voi olla vaikea ymmärtää, että aikuinenkin voi olla vasta-alkaja. Tämä saattaa vaikuttaa harjoittelumotivaatioon ja soitosta katoaa esiintymisen ilo. (Haastattelu 2011.) Ryhmätunnit ovat aikuisoppilaalle turvallinen ympäristö esiintymisen harjoitteluun, sillä kaikki tunnille osallistuvat oppilaat ovat samassa tilanteessa, jolloin tunnelma ei ole niin kriittinen. Ryhmätunneille osallistuvat voivat vaihtaa samalla ajatuksiaan ja tuntemuksiaan, jolloin oppilaat huomaavat soittamiseen liittyvien ongelmien olevan yhteisiä. (Saari 2007, 23.)

Kyselin yhdeltä oppilaskonserteissa soittaneelta aikuisoppilaalta hänen kokemuksistaan esiintymisestä. Hän koki esiintymistilanteen pienenä ja jännittävänä haasteena, jota varten oli hauska harjoitella. Hän hyväksyi oman tasonsa, eikä ottanut turhia paineita kappaleiden helpposta tasosta. ”Hassuahan tässä on ollut se, että yleensä on totuttu kuulemaan lapsisoittajilta sen tasoista esiintymistä, mihin sitten nyt itse aikuisena kykenee.” (Aikuisoppilas 2012).

Oppilaskonsertteihin emme esimerkkioppilaani kanssa päässeet esiintymään, mutta bändinsä keikoilla oppilaani esiintyi jonkin verran myös viulun kanssa. Vaikka keikka-kappaleet välillä takeltelivat soittotunneilla, kertoi oppilas olleensa tyytyväinen bändiesiintymisiin ja omaan suoritukseensa viulistina. Pohdimme oppilaani kanssa sen johtuvan siitä, että keikoilla syntyvä ”flow”-tila sai soittajan rentoutumaan ja heittäytymään musiikin vietäväksi. Lisäksi paikalta puuttui opettaja, jolloin paineet teknisesti oikeaoppiseen suoritukseen olivat pienemmät. Kappaleet menivät soittotunnillakin aina hyvin, kun soitin oppilaan kanssa yhdessä: myös ne paikat, joihin oppilas aina yksin soittaessa pysähtyi.

4 AIKUISOPPILAAN ENSIMMÄINEN VUOSI VIULUTUNNEILLA

Vuoden 2011 syksyllä soitto-oppilaanani aloitti nelikymppinen mies. Lähdin hänen avullaan selvittelemään, miten pitkälle aikuinen viulunsoiton aloittelija voi kehittyä ja kuinka hyvin hän omaksui oppijan roolin itseään nuoremman opettajan oppilaana. Kirjoitin jokaisesta pitämästä soittotunnistani tuntisuunnitelman, johon kirjasin tunnin tekniset tavoitteet ja toteutustavat niiden saavuttamiseksi. Tunnin jälkeen lisäsin omia mielteitäni oppilaani teknisestä kehittymisestä ja kirjasin ylös haastavilta tuntuneita asioita, joihin pystyin keskittymään seuraavalla tunnilla.

Oppilaallani oli aiempaa musiikillista osaamista muun muassa lapsuuden piano- ja kitaratunneilta. Bänditoiminnassa hän oli ollut mukana 15-vuotiaasta lähtien, jolloin piano sai väistyä kitaran tieltä. Viulutunneilta oppilaani halusi teoreettisempaa ja teknisempää osaamista musiikkiharrastukseensa, sekä tukea kevyen musiikin soittamiseen. (Liite 2.) Opetusta hän sai vuoden aikana yhteensä 30 x 60min. Yleensä pidin tunnin viikossa, mutta välillä oli pidempiä taukoja ja sitten taas useampi tunti viikon aikana. Kotiharjoitteluun oppilaani käytti aikaa 2-4 tuntia viikossa, mutta vaihtelua oli paljon.

4.1 Vuoden tavoitteet

Tavoitteet opettajana

Opettajana ensimmäinen tavoitteeni oli saada oppilaalle oikeaoppinen, rento soittoasento, joka on yksi viulunsoiton hankalimmista opetettavista asioista ja jonka kanssa on tehtävä töitä monia, ja taas monia vuosia. Toinen suuri tavoitteeni oli saada oppilaan viulu- ja jousikäden

tekniikat sellaisiksi, jotta ne mahdollistavat laadukkaan äänen soittamisen. Kappaleiden ja erilaisten teknisten harjoitusten suhteen tavoitteenani oli antaa oppilaalleni valmiudet soittaa monentyyppisiä kappaleita ja kehittää hänen sävelkorvaansa.

Kyselyyn (liite 1) vastanneiden opettajien mielestä aikuiselle pystyy asettamaan tavoitteita samalla lailla kuin lapsellekin, jos oppilas on tarpeeksi motivoitunut. Vaikka aikuisoppilaista ei voi tulla enää ammattimuusikkoja, heille voi asettaa suurempia haasteita alkeisopetuksessa ja edetä nopeammin kuin pienten lasten kanssa. Aikuisoppilaat analysoivat omaa soittoaan enemmän ja pyrkivät sitä kautta soittamaan jo alusta asti oikealla tekniikalla. Lapsioppilaille on kotiharjoituksissa tärkeää melko usein vain se, että viulusta saadaan jonkinlainen ääni ilman sen suurempia pohdintoja.

Oppilaan omat tavoitteet

Oppilaallani oli heti ensimmäisestä tunnista lähtien omat henkilökohtaiset tavoitteensa. Syyslukukauden päätavoite oli valmistaa yksi joululaulu esityskuntoon ja rupesimmekin harjoittelemaan sitä jo kolmannella soittotunnilla. Harjoittelemamme joululaulu oli oppilaalleni entuudestaan tuttu, jolloin oppiminen oli nopeaa. Loppuvuodesta valmistimme esityskuntoon vielä toisenkin joululaulun, joten syyslukukauden tavoitteet ylitettiin ja oppilaani oli erittäin tyytyväinen omaan saavutukseensa. Joululaulut oli sovitettu kahdelle viululle, joten soitimme niitä usein duettona. Sivutuotteena oppilaani sai innostettua bändikaverinsakin uudestaan tauolle jääneen sellonsoittoharrastuksensa pariin.

Toinen oppilaani tavoite oli hyödyntää viulunsoittoharrastustaan myös bänditoiminnassa. Bändin keikka-ohjelmistoon kuului muun muassa Lauri Tähkä & Elonkerjuu -bändin kappale, johon harjoittelimme viulusooloja. Onneksi kyseinen kappale oli myös itselleni tuttu, sillä melodia harjoiteltiin korvakuulolta ilman klassiselle viulistille tyypillisiä nuotteja.

Kevätlukukaudella tavoitteena oli saada oppilaan ohjelmistoon lisää kappaleita, joita hän voisi hyödyntää bändinsä keikoilla. Valitsimme yhden melodialtaan yksinkertaisen valssin, jota oppilas sai harjoitella tarkemmin kotioloissa. Katsoimme yhdessä vain oikeat sormitukset sekä kaaritukset. Soittotunneilla jatkoimme enemmän teknisiä asioita vaativilla kappaleilla, joissa harjoittelimme muun muassa jousenjakoja, nyansseja sekä vibraton ja asemanvaihdon alkeita.

4.2 Opetusmateriaali

Käytin opetusmateriaalina paitsi eri viulukoulujen oppikirjoja, myös tuttuja lastenlauluja, asteikkoja, etydejä ja itse keksimiäni harjoituksia sekä tekniseen osaamiseen että oppilaan rentouttamiseen. Oppilaani toi myös omia nuotteja mukanaan, joista osaa lähdimme yhdessä työstämään. Kappaleita valitessa mietin usein, että ”onko tämä kappale vielä liian vaikea?” tai toisaalta ”tarjoaako tämä kappale tarpeeksi haastetta?”. Lisäksi pohdin jonkin harjoittelun alla olevan kappaleen aikana yhdessä oppilaani kanssa, että ”oliko tämä sittenkin vielä liian vaikea kappale?”. Syyslukukaudella ohjelmistossamme oli teknisten harjoitusten lisäksi yksi selkeästi klassinen kappale, kevyen musiikin kappale sekä joululaulut. Kevätlukukaudella soitimme enemmän kansanlauluja oppilaani omien toiveiden lisäksi. (Tuntipäiväkirjamerkinnät.)

Pääperiaatteeni oli, että oppilaalla on yhtä aikaa teknisten harjoitusten lisäksi yksi selkeästi haastavampi kappale helpompien lisäksi. Duetot havaitsin hyväksi materiaaliksi, sillä niissä yhdistyi sekä yhteismusiointi että eräänlainen esiintymisharjoitus. Pyrin jokaisella tunnilla käymään läpi sekä soittotekniikkaa että musiikillista ilmaisua: jotkut tunnit olivat teknisempiä kuin toiset ja päinvastoin riippuen siitä mitä asioita oppilas oli eniten harjoitellut soittotuntien välissä. Koska konserttitilanteessa tai yhteissoitossa virheitä ei voi jäädä murehtimaan, koin tärkeäksi välillä vain soittaa kappaleita alusta loppuun ilman keskeytyksiä.

Opetusmateriaalia etsiessäni törmäsin melkein aina siihen, että kaikki alkeisopetuskirjat oli suunnattu lapsille. Kirjojen kuvitus oli lapsimainen: oli suurisilmäisiä ihmishahmoja, eläinten kuvia ja kappaleitten nimetkin tuntuivat lapsellisilta. Monet viulukoulut aloittavat opettamisen vapaitten kielten soitosta, jota jatketaan monen tunnin ajan. Aloitin itsekin opettamisen ensin ilman joustia, kieliä näppäilemällä ja sitten jousen kanssa vapailla kielillä. Oppilaani aiemman musiikillisen osaamisen vuoksi otimme kuitenkin melko pian myös viulukäden sormia mukaan, jotta soittaminen pysyisi tarpeeksi mielenkiintoisena ja oppilasta motivoivana.

Viulukoulujen lapsenomaisuus selittyy luontevasti sillä, että aikaisemmin lähes poikkeuksetta soittotunnit aloittava oppilas on ollut lapsi. Musiikkiopistoissa instrumenttiopinnot aloitetaan instrumentista riippuen yleensä viimeistään 7-vuotiaana, kuten omalla kohdallani. Nyky-yhteiskunnassa aikuiset ovat aktiivisia harrastajia, joten aikuisoppilaitten määrä tulee kasvamaan myös viulunsoitossa. Tälle ikäluokalle suunnattuun viulukouluun olisi varmasti tarvetta.

4.3 Oppilaan tekninen kehittyminen

Syyslukukausi

Oppilaan kitarataustasta on ollut hyötyä oikean perussoittoasennon löytämiseksi. Oppilas tunsi olonsa mukavaksi viulun kanssa jo ensimmäisellä soittotunnilla. Alkuasetelmia helpotti oppilaan nuotinlukutaito, jota hän kuitenkin joutui vuosia tabulatureista ja korvakuulolta kappaleita soittaneena paljon kertaamaan (liite 2). Alun nuotinlukua koskevat ongelmat aiheutuivat lähinnä siitä, ettei oppilas osannut heti yhdistää nuottipaperilla näkyvään nuottiin oikeaa sormeaa. Perusrytmit olivat hallussa, joten pääsimme alusta alkaen suoraan asiaan: soittamiseen. Aluksi näppäilimme melodioita ilman joustia, mutta kokeilimme jousella soittamistakin heti ensimmäisellä tunnilla.

Oikeaoppisen viulukäden asennon löytäminen ei vaatinut suurta ponnistelua, sillä kitaransoitossa soittoasento muistuttaa paljon viulunsoitossa käytettävää asentoa. Käsivarren ja sormien liikeratoja opetellessa yritimme lähinnä unohtaa kitaransoitotyylin ja totutimme kättä pysyvämpään soittoasentoon. Jousikäden asennon rentouttaminen jouseen tarttuessa ja jousella soittaminen toivat enemmän haasteita, sillä siinä käytettävät liikeradat eivät olleet oppilaalle tuttuja. Ensimmäisillä tunneilla käytimme paljon aikaa sekä viulu- että jousikäden rentouden etsimiseen ja palasimme harjoituksiin aina, kun oppilas vaikutti jännittyneeltä.

Oppilas tunsu nopeasti olonsa mukavaksi uudessa soittoasennossa. Viulukäden perusasento löytyi myös nopeasti d- ja a-kielillä, g- ja e-kielillä ranne meni enemmän "mutkalle" ja sormet puristuivat enemmän viulunkaulan ympäri. Jousikäden asento oli levossa ihan OK, soittaessa tuli jännittymistä vaikka olin apuna liikeradan etsinnässä. (Tuntipäiväkirjamerkinnot.)

Viulukäden asento oli luontevin keskikielillä, jolloin kyynärvartta ei tarvinnut kauheasti liikuttaa vaakatasossa. Ääriasennoissa (kyynärpäätä edessä g-kielillä ja takana e-kielillä) oppilas pyrki saamaan sormet paremmin kielelle rannettaan taivuttamalla käsivarren liikkeen sijaan. Tämän virheen seurauksena sävelpuhtaus kärsi, ja oppilas alkoi tarkastaa käsivartensa ja ranteensa asennon huomatessaan sävelpuhtauden laskun.

Sävelpuhtautta harjoittelimme asteikkojen lisäksi oppilaalle tutuilla kappaleilla, jolloin melodian pystyi "kuulemaan" etukäteen. Tuntemattomammassa kappaleissa opettajan esimerkki ja soittaminen yhdessä oppilaan kanssa olivat parhaat keinot tutustua uuteen melodiaan, kuten Saari (2007, 16) totesi. Tuntien edetessä oppilaan viulukäden soittoasento ja -paikka alkoivat pikku hiljaa vakiintua, jolloin melodialtaan vieraankin kappaleen soittaminen onnistui jo ensimmäisellä kerralla.

Oppilas koki kappaleen soittamisen hankalaksi, koska melodia ei ollut ennestään tuttu. Hänestä oli hyvä asia kerrata alkuosa hitaasti yhdessä ja tarkastaa muun muassa jousitukset. Oppilas ei hahmota vielä ihan selkeästi milloin jousen suunta vaihtuu (tykkää soittaa liikaa ääniä legatoon). (Tuntipäiväkirjamerkinnot.)

Asteikkoja soittaessa sävelpuhtaus oli yleisesti ottaen hyvä ja parani aina silloin, kun oppilas muisti auttaa kyynärohjauksella viulukäden sormet uudelle kielelle. Ylöspäinen sävelkulku oli selkeästi helpompaa, kun taas alas tullessa oppilas koki hankalaksi 4-sormen (pikkurillin) käytön ja alempien sormien järjestämisen sen jälkeen. Toisaalta alaspäin tullessa oppilaan oli pakko suoristaa viulukäden ranne ja levittää sormiaan, jolloin käden perusasento oli loistava! Oppilaalla oli tapana soittaa harjoiteltavan kappaleen sävellajin mukainen asteikko ennen soittamista, sillä sen avulla hän koki saavansa viulukäden sormet parhaiten oikeille paikoilleen.

Oppilas sai rentoutettua molemmat kätensä erillisten harjoitusten avulla jo alusta asti, mutta kappaleisiin rentoutta alkoi tulla vasta sitten, kun melodia oli viulukäden sormien järjestysten ja jousenvaihtojen kanssa varmallalla pohjalla. Oppilas totesikin usein, että on hankalaa keskittyä molempien käsien liikeratoihin ja niiden lisäksi nuotinlukuun yhtä aikaa. Monesti oppilas aloitti kappaleen melko nopeassa tempossa, jolloin rentoutuminen oli vieläkin vaikeampaa. Tempon hidastaminen ja asioiden pilkkominen pienemmiksi osiksi oli paras ratkaisu kappaleiden ja liikeratojen työstämiseen.

Jousella soittaessa oppilas oli aluksi erittäin robottimainen: käsivarsi liikkui jäykästi, kulmikkaasti, eikä hän käyttänyt kuin pientä osaa jousesta. Jo neljännen tunnin kohdalle olen kirjoittanut:

Oppilas uskalsi soittaa paremmin kokojousella kuin edellisellä tunnilla. Käsivarren liikerata oli myös alusta asti rennompi, vaikka sormet jäivät suoriksi heti ensimmäisen vetojousen jälkeen.” (Tuntipäiväkirjamerkinnot.)

Jousitusten harjoitteluun kului paljon aikaa varsinkin silloin, jos oppilas oli oppinut soittamaan kappaleen jollain toisella tavalla. Virheellisestä tavasta poisoppiminen on huomattavasti hankalampaa aikuisiässä kuin lapsena (Sapattinen 2003, 10). Yleisempi virhe oli soittaa liian monta säveltä yhdellä jousella kuin liian useat jousenvaihdot. Jousenvedot oppilas teki aluksi liikuttamalla pelkästään olkavarttaan muun käsivarren ollessa jännittyneenä, jolloin jousi ei kulkenut suoraan. Harjoitimme paljon kyynäravausta ja ranteen rentouttamista, jolloin jousen kulkusuunta parani huomattavasti ja käsivarsi rentoutui hieman.

Jousikäden liikerata on hetkittäin erittäin hyvä ja jousikin kulkee paikoitellen suoraan. Käden painoa etsiessä oppilas meinasi hiukan jännittää olkavarresta, mutta kielenvaihdot taukojen avulla sai oppilaan käsivarren rennommaksi. Äänenlaatu parani harjoituksen edetessä. (Tuntipäiväkirjamerkinnät.)

Tekniikka-harjoittelun vastapainoksi soitimme välillä kappaleita läpi ilman tekniikasta välittämättä. Seitsemännellä tunnilla soitatin oppilaalla prima vistana helppoja tuttuja melodioita sekä helppoja, vieraampia melodioita. Halusin tarkastella, osasiko oppilas jo yhdistää oikeat sormet oikeisiin nuotteihin. Nuotinluvussa oli tapahtunut selkeää kehitystä, eikä ”huteja” tullut kovin paljoa edes vieraammassa kappaleissa. Ainoastaan sävelpuhtaudesta erotti oliko kappale melodialtaan oppilaalle ennestään tuttu: tutussa kappaleessa oppilas korjasi ala- tai ylävireiset sävelet, kun taas vieraassa kappaleessa näin ei tapahtunut.

Kevätlukukausi

Keväällä jatkoimme perusasioiden hiomista ja liikkeiden ”automatisointia”. Vahvistimme erityisesti viulukäden 4-sormen liikerataa, jonka oppilas koki vaikeaksi. Prima vista -kappaleet sujuivat paljon puhtaammin kuin syyslukukaudella, vaikka melodia ei ollut aina tuttu. Aiemmin hankalat puolisävelaskeleet alkoivat hahmottua paremmin ja oppilas korjasi epäpuhtaat sävelet oikeaan suuntaan ennen kuin ehdin huomauttaa.

Oppilas osasi prima vistata puhtaammin kuin aikaisemmin. Jos aiemmin oikea sormi soitti, niin nyt puhtauskin pysyi yllä kiitettävästi. Nuotinlukutaitokin on selkeästi kehittynyt, sillä "huteja" tuli todella vähän. Kaaritukset menivät suurin piirtein oikein jo ensimmäisellä yrittämällä ja oppilas tiedosti heti tekemänsä kaaritusvirheen. (Tuntipäiväkirjamerkinnyt.)

Uusina teknisinä asioina tuli kappaleiden myötä esille muun muassa kvinttite ja pizzicato soittaminen jousen ollessa kädessä. Pizzicato ei tuottanut ongelmia, mutta kvinttiotteen aikana viulukäden ranne ei tahtonut pysyä suorassa. Viulukäden perusasennossa kiinnitimme erityishuomiota peukaloon, joka oli usein liian ylhäällä sekä edessä saaden koko käden soittamaan hieman ylävireisesti.

Jousikäden haasteena jatkui liikeratojen vakiinnuttaminen, kaaritukset sekä jousen vauhdin muutokset. Jousen kantapuolella soittaminen ei sujunut oppilaalta ihan niin luontevasti kuin kärkipuolella: kantaan tullessa oppilas tahtoi usein kannatella joustaa, jolloin hänen sormensa suoristuivat jäykiksi ja olkapää tahtoi nousta ylös. Käsivarren ravistaminen rentona ilman joustaa ja rystysten "niius"-harjoitukset auttoivat oppilasta pitämään itsensä rennompana ja saamaan käsivarren painopisteen kohti lattiaa.

Jousen säästäminen pitkällä aika-arvoilla oli hankalaa, mutta useilla toistoilla ne alkoivat onnistua. Vaikeinta oli ennakoida seuraavaksi soitettavia säveliä: oppilas saattoi käyttää sävelen alkuun paljon joustaa ja muistaa vasta sitten, että kyseessä oli pitkän aika-arvon omaava nuotti. Joissakin tilanteissa oppilas oli kotiharjoittelussaan opetellut virheellisiä kaarituksia, joista poisoppiminen oli työlästä ja vaati paljon toistoja oppitunnin aikana. Samoin oppilas oli opetellut kappaleen korvakuulolta eri sävellajista ja hieman eri versiona miten nuotit oli kirjoitettu.

Greensleevsissä vaihdoimme lähes kaikki oppilaan mieltämät kaaritukset, jotta saisimme kappaleeseen hieman eloa. Oppilas totesikin tehtävän tuntuneen aluksi tosi helpolta, mutta huomanneensa sitten, ettei asia ollutkaan. Uusien

kaaritusten oppiminen ei ollut helppoa, sillä oppilas oli jo oppinut oman versionsa. (Tuntipäiväkirjamerkinnot.)

Molliasteikkaa opetellessa haasteita toi melodisessa mollissa esiintyvät palautusmerkit alaspäisessä sävelkulussa. Oppilas ei ollut tottunut soittamaan melodista molliä aiempien instrumenttinsa kanssa, vaan joutui totuttamaan korvansa uuteen asteikkokulkuun. Viulukäden sormien liikeradat piti etsiä uudelleen alaspäin tullessa, sillä muisti ei voinut luottaa ylöspäisessä sävelkulussa vallinneeseen olotilaan ja liikera-toihin.

Kevätlukukauden soittotunneilla käytin apunani enemmän pianoa kuin syyslukukaudella. Halusin paitsi elävöittää tunteja säestämällä oppilas-tani, myös opettaa oppilasta kuuntelemaan soittonsa sävelpuhtautta pianon avulla. Jatkoimme duettojen soittoa, jolloin oppilas sai keskittyä enemmän musiikin ilmaisemiseen kuin teknisiin vaatimuksiin opettajan silmien alla. Ilahduttavaa oli, että oppilas uskalsi kokeilla soittaa koto-naan tuntien ulkopuolisiakin kappaleita muun muassa Toivelaulukir-joista.

Vuoden aikana oppilas kehittyi teknisesti parhaiten viulukäden kyynär-ohjauksessa sekä sormien liikeradoissa, sävelpuhtaudessa, nuottien hahmottamisessa ja soittoasentonsa rentouttamisessa. Kappaleeseen merkittyjen jousitusten tiedostaminen lisääntyi valtavasti eikä oppilas enää ohittanut tekemiänsä virheitä vaan korjasi ne. Myös käsien eriy-täminen toisistaan kehittyi paljon: oppilas pystyi soittamaan viulukä-den sormilla erilaisia rytmejä jousen kulkiessa tasaista vauhtia. Heti alkusyksystä antamani haasteellisempi kappale saatiin sujuvaksi, ja pystyimme lisäämään siihen nyansseja tuomaan musiikillisia linjoja pa-remmin esille.

5 OMA OPETTAJUUTENI AIKUISOPPILASTA OPETTAESSA

Opettajalle aikuisoppilas on tuonut erilaisia haasteita kuin lasta opettaessa. Kappaleiden, soittoasennon ja -tavan analysoiminen kuuluu jokaisen tunnin sisältöön. Aikuinen on usein lasta kiitollisempi soittooppilas siinä mielessä, että hän kertoo rehellisesti, jos jokin asento tuntuu pahalta tai hän ei ymmärrä mikä jonkin yksittäisen harjoitusten tarkoitus on. Aikuisoppilaan omat tavoitteet nousevat esille selkeämmin, jolloin tuntien sisällön suunnittelu on helpompaa. Toisaalta esimerkkioppilaani kohdalla tuntisuunnitelmaa on joutunut usein muuttamaan, sillä hänen useiden työmatkojensa aikana harjoittelu on jäänyt väistämättä vähäiseksi.

Aikuisoppilailla on pidemmät sormet ja raajat kuin lapsilla, jotka voivat vaatia kompromissiratkaisuja. Esimerkkioppilaallani on paljon pidemmät sormet kuin itselläni, jolloin en pystynyt suoraan käyttämään omaa soittoasentoani esimerkkinä. Jousen kärkeen päästäkseni joudun suoristamaan käsivarteni suoraksi, mutta oppilaani on kärkejousella vaikka kyynärpäässä onkin vielä pieni kulma. Yksi konkreettinen ongelma oli myös se, että nuottitelineessä ei ollut tarpeeksi säätövaraa. Penkin tai pöydän päälle nostettuna saimme sen tarpeeksi korkealle, jolloin oppilaan ei tarvinnut soittaa huonoryhtisesti liian etukumarassa.

5.1 Ilmapiiri ja kommunikointi

Opettajan vastuulla on luoda myönteinen ja arvostava oppimisympäristö, jossa opettaja ottaa huomioon opiskelijoiden elämän- ja työkokemuksen. Opettajan tuki ja oma innostuneisuus paitsi musiikista myös oppilaistaan, on tärkeää opiskeluilmapiirin kannalta. (Saari 2007, 7-8.)

Ilmapiirin tärkeys on tullut esille usealla soittotunnilla: jos jaksan kannustaa oppilastani, hankalaltakin tuntuvat asiat alkavat vähitellen sujua. Kun oppilasta ei lannista, vaan antaa positiivista palautetta pienestäkin onnistumisesta, hän jaksaa harjoitella haastavilta tuntuvia asioita.

Mielestäni tunneillani säilyi avoin ilmapiiri ja pystyimme keskustelemaan aikuisoppilaitteni kanssa mieltä askarruttavista asioista. Eräällä soittotunnilla esimerkkioppilaani oli jostain syystä erittäin jännittynyt ja tiedosti sen itsekin. Hän ei kuitenkaan mennyt tilanteesta huolimatta täysin ”lukkaan”, vaan toteutti tunnilla antamiani rentoutus- ja teknisiä harjoituksia. Alkuperäisestä tuntisuunnitelmastani poiketen kävin tekniset asiat aiottua pienemmissä paloissa. Vaikka oppilaani ei tällä kertalla saanut siirrettyä liikeratojen rentoutta kappaleisiin asti, oli hän seuraavalla tunnilla samoja kappaleita soittaessa kokonaisuudessaan rennompi. Myös sävelpuhtaus kappaleissa pysyi paremmin yllä ja olimme molemmat todella tyytyväisiä tunnin antiin. (Tuntipäiväkirjamerkinnät.)

Auktoriteettiongelmia ei ole tullut vastaan, vaikka aluksi hieman jännitin Marja-Ahon (2008, 7) tavoin sitä, miten aikuiset suhtautuvat itseään nuorempaan opettajaan. Kaikki aikuisoppilaani ovat olleet aidon innostuneita ja motivoituneita uudesta harrastuksestaan. Oppilailta saatu myönteinen palaute kannustaa opettajaa antamaan tunnilla kaikkensa, ja pohtimaan entistä enemmän harjoituksia, jotka veisivät juuri kyseisen oppilaan taitoja eteenpäin. Kun sekä opettaja että oppilas ovat olleet joustavia, on ristiriidoilta vältytty ja soittamisen riemu (pienistä, ajoittaisista epätoivon hetkistä huolimatta) säilynyt.

5.2 Aikuinen oppilaana

Aikuista oppilasta opettaessa keskustelu on tärkeä osa oppimista: aikuisen opettaminen on enemmän neuvomista ja innostamista (Marja-Aho 2008, 7-8). Esimerkkioppilaani kanssa olen käynyt monet keskus-

telut siitä, kuinka viulunsoiton oppiminen on niin vaikeaa. Tekniikan harjoittelun tärkeys on korostunut, kun oppilas on huomannut olevansa epävarma esiintymistilanteissa. Viulu ei ole tuntunut turvalliselta soolosoittimena toisin kuin bändin kanssa soittaessa. Opettaessani olen välillä sortunut liikaakin pelkkään keskusteluun ja analysointiin, jolloin itse soittaminen on tahtonut jäädä taka-alalle.

Soittotekniikkaa opettaessa saatoin välillä unohtaa, että vaikka oppilas on aikuinen, hän ei ole vielä soittanut viulua kovinkaan kauan. Keski-tyin joskus liikaa tekniikan hienosäätöön, vaikka perusliikkeetkään eivät olleet vielä automatisoituneet. Jos taas en kiinnittänyt jollakin tunnilla tekniikkaan sen suurempaa huomiota, oppilas jopa hieman hämmentyi. Lisäksi esimerkkioppilastani kiinnostivat alusta asti tasoaan vaikeammat tekniset asiat, sillä esimerkiksi vibratoa hän halusi kokeilla jo viidennellä soittotunnilla. Kitaravibratoon verrattuna viuluvibrato vaati erilaiset liikeradat, mihin oppilas oli aiemmin tottunut.

Kävin opettajakollegani kanssa keskusteluja aikuisten ja lapsen eroista oppilaana. Olimme molemmat yhtä mieltä siitä, että aikuisoppilaiden kanssa on pystynyt etenemään lapsioppilasta nopeammin. Aikuinen ymmärtää opettavat tekniset asiat helpommin ja pystyy myös toteuttamaan niitä suhteellisen nopeasti. Hänen aikuisoppilaansa oli myös helppo saada harjoittelemaan säännöllisesti, jolloin kehittymistäkin tapahtui suurin harppauksin. Aikuinen ymmärtää harjoittelun hyödyllisyyden ja omat harjoittelutapansa lasta paremmin. Hänen oppilaansa aloitti viulunsoiton 21-vuotiaana ja oli käynyt kymmenellä viulutunnilla ennen kollegalleni menoa.

Opettajana on ollut hauska huomata, että aikuisoppilaat selittelevät harjoittelelemattomuuttaan ihan yhtä paljon kuin lapsioppilaat. Kun lapsella on harjoittelelemattomuuden syynä yleensä kaverin syntymäpäivät tai muut harrastukset ja aktiviteetit, aikuinen vetoaa useimmiten työkiireisiin tai lapsen kanssa viettämäänsä aikaan. Harjoittelun määrä näkyy suoraan oppitunnilla: joskus on tuntunut, että kehitystä ei tapahdu

ollenkaan, vaan päinvastoin joudumme taas palaamaan alkuun. Joskus taas edistymme valtavasti, eikä mikään asia vaikuttanut hankalalta.

5.3 Mitä aikuisoppilas antaa opettajalle?

Vahvasti kevyen puolen musiikkiin suuntautunutta oppilasta on ollut erittäin antoisaa opettaa. Kevyen puolen kappaleita käsiteltiin tunneilla usein, vaikka pääpaino olikin klassisessa musiikissa. Oppilaan omat toivekappaleet toivat mukavaa vaihtelua omaan ohjelmistooni ja antoivat vapauksia työstää kappaletta ilman klassiseen musiikkiin kuuluvia tyylipiirteitä. Oppilaan säestäminen ja duettojen soittaminen toi tunteihin yhteismusisointia, mitä kaikki oppilaani eivät välttämättä tuntien ulkopuolella pysty tekemään.

Välillä oli hämmästyttävää huomata, kuinka yhdellä tunnilla jokin tekninen asia, esimerkiksi viulukäden kyynärohjaus, ei onnistunut niin kuin olisi pitänyt. Muutaman tunnin jälkeen asiasta ei tarvinnut enää huomauttaa ollenkaan, mutta siitä taas jokin aika eteenpäin sama virhe palasi. Yleensä tähän vaikutti samassa kappaleessa jonkin muun asian tekninen harjoittelu. Tästä voisi päätellä, että aikuisen liikeratojen automatisoituminen on hitaampaa ja ehkä vaikeampaa kuin lapsen. Heti, kun oppilas joutui keskittymään johonkin toiseen asiaan, aiemmin hyvin toteutettu tekniikka unohtui.

Händel päästiin heti ensimmäisellä kerralla alusta loppuun melko sujuvasti (pianosäestyksen kanssa). Olin positiivisesti yllättynyt! Jousen vauhdin hallinta vaatii vieläkin työtä, mutta pitkät nuotit/kaaritukset eivät tuottaneet enää suuria hankaluuksia. (Tuntipäiväkirjamerkinnyt.)

Opettajana soittotuntien ehdottomia huippukohtia olivat ne hetket, jolloin oppilas kertoi ymmärtäneensä mikä oli antamani harjoituksen tarkoitus sekä oppi tiedostamaan miltä erilaisten liikeratojen tulisi tuntua. Samoin tavoitteiden saavuttaminen ja oppilaan puhdas innostus har-

rastusta kohtaan motivoivat minua antamaan kaikkeni ja panostamaan työhöni mahdollisimman hyvin.

Oppilas analysoi paljon soittoaan ja koki saavuttaneensa selkeitä edistysaskeleita (nuotinluku, viulukäden asento jne.). Oppilas kokee myös itse kehittyneensä ja ottaneen "harppauksia" eteenpäin! Oppilas oli itsekin tyytyväinen suoritukseensa ja tunsi kappaleen omakseen. (Tuntipäiväkirjamerkinnot).

Oppilaani kertoi viulutuntien ansiosta kuuntelevansa tarkemmin myös sitä, mitä soittaa kitarallaan ja kokee olevansa astetta parempi pääinstrumenttinsa soittaja. Paljoa parempaa palautetta opettaja ei varmaan voi saada!

6 OPPIVATKO AIKUISET VIULUNSOITON ALKEET?

Tulokset osoittavat, että fyysisesti terveillä aikuisilla aloittelijoilla on tarvittavat ominaisuudet oppia viulunsoiton perusasiat. Jokainen aikuisoppilas, jota olen opettanut, pystyisi mielestäni kehittymään säännöllisen harjoittelun avulla ainakin kolmannelle perustasolle asti (Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005). Parikymppisenä aloittaneet voivat kehittyä halutessaan ehkä pidemmällekin.

Kuten kyselystä (liite 2), keskusteluista ja omista kokemuksistani käy ilmi, suurin haaste aikuisoppilaille on ollut rennon soittoasennon löytäminen sekä teknisten asioiden toteuttaminen yhtä aikaa viulu- ja jousikädellä. Jousikäden tekniikka on ollut viulukättä vaikeampi toteuttaa, mutta sekin kehittyy pikku hiljaa. Tavoitteita aikuisoppilaille voi asettaa samalla tavoin kuin lapsioppilaillekin. Ne voivat toimia samalla yhtenä motivaationa harjoitteluun. Vuoden aikana tapahtuva kehitys on ollut nopeaa, jolloin aikuisoppilaiden omat tavoitteet on saavutettu ja usein jopa ylitetty!

Aikuisoppilaat kehittyvät joissakin asioissa jopa lapsioppilaita nopeammin. Yleensä lapsioppilaille soitetaan vähintään ensimmäinen syksy pelkästään vapaita kieliä, mutta kaikilla aikuisoppilaille on otettu viulukäden sormet mukaan jo varhaisessa vaiheessa. Muistan hyvin ensimmäisen esiintymiseni oppilaskonsertissa, jossa soitin pizzicatona yksinkertaisen kappaleen kaikkien muiden viuluesiintyjien soittaessa jousella. Kun tätä vertaa siihen, että oma oppilaani soitti viululla julkisesti ensimmäistä kertaa kaksi joululaulua, on ero huima!

7 POHDINTA

Olisi mielenkiintoista nähdä oppilaan kehittyminen pidemmällä aikavälillä, esimerkiksi viisi vuotta kestävältä jaksolta. Opettamani aikuisoppilaat ovat olleet yhtä mieltä siitä, että yksi vuosi on liian lyhyt aika laadukkaan äänen mahdollistavan perustekniikan oppimiseen ja liikkeiden saamiseksi ”selkärankaan”. Pari vuotta soittaneella jotkin liikeradat ovat jo automatisoituneet, jolloin tekniikkaa voi ruveta hienosäätämään (esimerkiksi jousenvetoon liittää sormien keräysliikkeen). Koska työssä käyttämäni aineisto on suppea, tietoa ei voi täysin yleistää. Tulokset antavat kuitenkin osviittaa siitä, ettei viulunsoiton aloittaminen aikuisiällä ole mahdoton tehtävä!

Kaikilla aikuisoppilaillani on ollut aiempaa musiikkitaustaa jostakin toisesta instrumentista. Olisi ollut mielenkiintoista saada oppilaaksi myös sellaisia, jotka eivät ole koskaan aikaisemmin harrastaneet musiikkia, tai ollut korkeintaan laulutunneilla. Onko ilman aiempaa instrumenttitaustaa omaavien vaikeampi tottua viulunsoittoon tarvittaviin liikkeitöihin? Osaavatko he kuunnella sävelpuhtautta samalla tavoin kuin aiempaa musiikkitaustaa omaavat? Tapahtuisiko edistymistä yhtä nopeasti kuin aiempaa musiikkitaustaa omaavilla?

Lajos Garamin (1995, 154) mukaan viulistin täydellisen teknisen osaamisen pitäisi olla rakennettu valmiiksi 17-18 ikävuosiin mennessä jos hän haluaa ammattimuusikoksi. Kaikki eivät kuitenkaan tahdo soittamisesta ammattiaan, vaan pelkän harrastuksen ilman suurempia suorituspaineita. Eihän kaikista juoksun harrastajista tule kilpajuoksijoita eikä piirtämisestä pitävistä taidemaalareita. Tuntuu siltä, että nyky-yhteiskunnassa kaikessa tekemisessä pitää tähdätä jo lapsesta asti kilpailmiseen: olla ainakin parempi kuin se toinen.

Aikuisoppilaiden opettaminen on kehittänyt itseäni opettajana erittäin paljon. Olen oppinut pilkkomaan asioita pienen pieniksi paloiksi, joita voi pikku hiljaa yhdistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Olen saanut lisää muuntautumiskykyä ja improvisointitaitoja, joten alkuperäisestä tuntisuunnitelmasta poikkeaminen ei tuota enää ongelmia. Olen joutunut perustelemaan teettämieni harjoitusten tarkoitukset sekä keksimään uusia tapoja kuvailla haluttua olotilaa tai liikeradan suoritusta. Aikuisia opettaessa opetustyylini on muuttunut enemmän oppilaslähtöiseksi, sillä soittotunneilla oppilaan omat tavoitteet olivat vahvasti esillä.

Esimerkkioppilaani jatkaa edelleen oppilaanani. Hän kokee vuoden soittokokemuksen pohjalta viulunsoiton tekniset haasteet edelleen hankalilta, sillä uutta ajateltavaa tulee koko ajan lisää. Vaikka hän tuntee tarvitsevansa kertausta jatkuvasti perusasioissa, on uusia asioita tullut sopivassa tahdissa lisää ja soiton haasteellisuus pysynyt hyvänä. Oppimista on auttanut lisääntynyt ymmärrys viulunsoitosta sekä teknisten harjoitusten tarkoituksista.

Aikuisoppilaissa on paljon potentiaalia, mitä kannattaa tulevaisuudessa hyödyntää. Kaikki aikuisia aloittelijoita opettavat kollegani ovat olleet innoissaan oppilaistaan, joten annetaan myös aikuisille mahdollisuus saada musiikin riemu osaksi arkea. Eräs kyselyyn (liite 2) vastanneesta aiempaa musiikkitaustaa omaava totesikin: ”Osaan nyt nauttia harrastuksesta huomattavasti enemmän kuin lapsena, jolloin sen otti jotenkin totisemmin. Nyt ei ole mitään isoja paineita, on vain hauska soittaa ja opetella jotain uutta.”

Lähteet

- Galaman, I. 1990. Galamanin viulumetodi. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Garam, L. 1995. Jousen taikaa. Est-Julkaisusarja, Sibelius-Akatemia. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Garam, L. 2001. Lahjakkaan viulistin kasvatus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Holopainen, M. 2007. Aikuinen oppijana – aikuisoppijan erityispiirteiden huomioiminen aikuisopetuksessa. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1192700219-8>.
- Johnson, J. 2009. What every violinist needs to know about the body. GIA Publications.
- Kuisma, U-R. 2008. Merja 40v. sellonsoiton aloittajana : miten ja miksi aikuinen oppii? Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1201086117-3>.
- Lampila, H-I. 2001. Seiso ja istu kuin apina! Helsingin Sanomat 16.3.2001.
- Marja-Aho, T. 2008. Aikuinen aloittelija piano-oppilaana. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1223633005-6>.
- Menuhin, Y. 1987. Kuusi viulutuntia. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Finn Lectura.

Saari, K. 2007. Vierivä kivi ei sammaloidu : aikuinen musiikin opetuksen haasteena. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1203076286-7>.

Sapattinen, N. 2003. Aikuinen soiton harrastajana. Pedagoginen opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Viulu. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. 2005. SML – Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. Viitattu 6.11.2012.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/viulu2005.pdf>.

Lisäksi julkaisematon artikkeli

Brelo, L. & Savolainen, L. 2012. Soittamisesta sisältöä aikuiseen elämään. Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Liitteet

Liite 1

Kysely aikuisoppilaita opettaville opettajille.

1. Koetko aikuisiällä soittoharrastuksen aloittaneella oppilaalla jotakin fyysisiä ominaisuuksia, jotka ovat erityisen haasteellisia soittoteknisten asioiden oppimisen kannalta? Jos koet, niin mitä?

2. Voiko aikuisena aloittaneelle oppilaalle asettaa tavoitteita samalla tavoin kuin lapsioppilaalle?

3. Minkälaista oppimateriaalia käytät opetuksessasi aikuisoppilaiden kanssa?

Tuleeko mieleesi jotakin muuta, mitä haluaisit aiheesta kertoa?

Liite 2

Kysely aikuisena viulunsoiton aloittaneille oppilaille.

1. Taustatiedot:

Ikä:

Milloin olet aloittanut soittoharrastuksesi?

Onko sinulla aiempaa musiikkitaustaa? Jos on, mitä?

2. Mikä sai sinut aloittamaan uuden harrastuksen?

3. Miksi vallitsit juuri viulun instrumentiksi?

4. Kuinka hyvin tiedät/tunnet soittimen taustan entuudestaan?

5. Mitkä asiat koet harrastuksessa haastavimpana?

6. Kuinka paljon käytät keskimäärin aikaa harjoitteluun viikossa?

Tuleeko mieleesi jotakin muuta, mitä haluaisit aiheesta kertoa?